

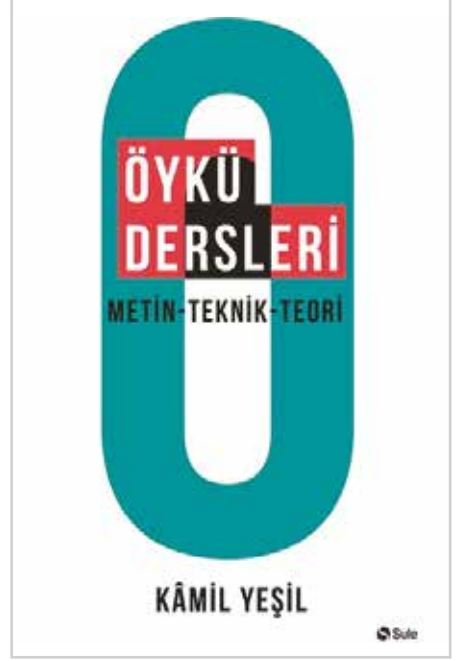
ÖYKÜ DERSLERİ

Uğur MANTU

Türk öykücülüğünün son yıllardaki gelişme seyri takip edildiğinde edebî eserlerin yanı sıra öyküye dair kuramsal ve eleştirel eserlerin sayısında da kayda değer bir artış olduğu görülüyor. Bu eserlerin bir kısmı eleştirmenler ve akademisyenler tarafından kaleme alınıyor¹ bir kısmı da öykü türünde eserler veren yazarların imzasını taşıyor². Bunların haricinde *Post Öykü*, *Hece Öykü*, *Öykülem* ve *Notos Öykü* gibi dergilerde de öyküye dair kuramsal ve eleştirel pek çok yazı yayımlanıyor.

Kâmil Yeşil'in *Öykü Dersleri: Metin-Teknik-Teori*³ isimli kitabını öykü yazarı, öğretmen ve eleştirmen gibi çeşitli kimlikleri bir potada eritmiş bir yazarın öykümüze dair dikkatlerini içeren bir eser olarak değerlendirmek

- 1 Bu tarz eserlere Ertan Örgen'in *Öykümüzün İzinde* (2015), Leyla Burcu DüNDAR'ın *90'larda Türk Öyküsü* (2016), Mehmet Narlı'nın *Öykü Burcu* (2016), Nurullah Çetin'in *Türk Hikâyesi Tahlilleri* (2017) ve Ömer Lekesiz'in güncellenerek yeniden basılan *Yeni Türk Edebiyatında Öykü* (2017) isimli kitapları örnek gösterilebilir.
- 2 Âlim Kahraman'ın *Modern Türk Hikâyesi* (2015), Hüseyin Su'nun *Hikâye Anlatıcısı* (2016), Recep Seyhan'ın *Bana Hikâye Anlat(ma)* (2017) ve Necip Tosun'un *Günümüz Öyküsü* (2015), *Öykümüzün Sınır Taşları* (2016) ve *Öyküyü Sanat Yapanlar* (2017) isimli kitapları, öykü yazarlarının öyküye dair eleştirel ve kuramsal metinleri olarak değerlendirilebilir.
- 3 Kâmil Yeşil, *Öykü Dersleri: Metin-Teknik-Teori*, Şule Yayınları, İstanbul 2017.

Kâmil Yeşil, *Öykü Dersleri*,
Şule Yayınları, İstanbul 2017.

mümkün. *Dergâh*, *Hece Öykü*, *Tarih ve Düşünce* ve *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları* gibi dergilerde yayımlanmış 28 yazıdan oluşan *Öykü Dersleri*'nde modern Türk öyküsünün şekillenmesinde rol oynayan anlayışlar, yazarlar ve bu yazarların edebî kimliklerini ortaya koyan eserler mercek altına alınıyor. Kitabının "Sunuş" kısmında ele aldığı şair ve yazarları metin merkezli olarak incelediğini belirten yazar, bunu yaparken birçok kuramsal eserde ve ders kitaplarında rastlanması muhtemel olan basmakalıp ifadelerden kaçındığını vurguluyor (s. 7-8). Her yazarın ve metnin, diğerleriyle bazı benzer özellikler gösterebilir dahi, üslup ve temayı işleyiş gibi özellikler bakımından tekil bir eleştiriye tabi tutulması gerektiğine

dikkat çeken Yeşil; salt övgüden ya da yergiden ibaret olup belirli kıstaslara dayanmayan bir eleştirinin, yazara ve edebiyat ortamına bir şey kazandırma-yacağıının altını çiziyor (s. 8).

Öykü Dersleri'nde yer alan yazı-ların önemli bir kısmı; modern Türk öyküsünü tema, üslup ve teknik ba-kımından etkilemiş yazar, akım ve anlayışların yansımalarının değerdendirilmesinden oluşuyor. Bu değerdendirmelerin odağında ise öykümüzün seçkin yazarlarının sanat anlayışlarını çeşitli yönleriyle ortaya koyan yetkin metinleri yer alıyor.

Kâmil Yeşil'in kitabının sunuş kısmında da vurguladığı gibi, *Öykü Dersleri*'nin diğer kuramsal ve eleştirel eserlerden ayrılan özelliklerinden biri; öykümüzdeki etkileri üzerinde sıkça durulan Maupassant, Çehov ve Kafka'yı edebiyatımızdaki yansımaları üzerinden değil, bu yazarlara ait karakteristik metinlerle değerdendirmeye başlaması. Bu üç ismin öncelikle kısa biyografilerini verip, sanat anlayışlarını belirgin bir şekilde yansıtan metinlerini ele alarak ayırıcı özelliklerini belirleyen Yeşil; bunun ardından, söz konusu yazarların öykü anlayışlarının yazarlarımız tarafından yorumlanmasıyla edebiyatımızda ortaya çıkmış örnekleri tahlil ederek öykümüzün temel noktalarını açığa çıkarmaya çalışıyor. Kitapta yer alan "Türk Edebiyatında Olay Öyküsü Guy De Maupassant ve 'Sicim' ", "Ömer Seyfeddin ve 'Diyet' Öyküsünde Maupassant İlkeleri", "Refik Halit Karay ve 'Hakk-ı Sükût' Öyküsünde Gerçekçilik", "Ün-

lem İşareti'nde Çehov Tarzı Öykünün Özellikleri", "Modern Türk Öyküsünde Çehov Tarzı: MŞE ve 'Mendil Altında' Öyküsü" gibi yazıları, bu çabanın birer ürünü olarak değerdendirmek mümkün.

Öykü Dersleri'nin dikkat çeken özelliklerinden bir tanesi de tahlil edilen metinlerdeki söz varlığından yararlanılarak çeşitli dönemleri yansıtan sosyal ve kültürel özelliklerin ortaya konulması. Yazar; M. Ş. Esenalın "Mendil Altında" isimli öyküsünde Cavit Bey'in uyurken kendisini karasineklerden korumak için yüzünü mendiliyle örtmesinin (s. 71), Tarık Buğra'nın "087956" isimli öyküsünde o dönemde kullanılan kırmızı renkli havale kâğıdına yer vermesinin (s. 111) ve Sabahattin Ali'nin "Kamyon" isimli öyküsünde bir dönemin temel giysi malzemelerinden olan "kara dimi" (s. 129) ve bir üstünlük göstergesi olan "setre pantol"dan (s. 131) bahsedilmesinin üzerinde durarak edebî metnin edebiyat tarihi ve eleştirisinin yanında tarih ve sosyoloji için de kullanışlı bir kaynak olabileceğini bizlere gösteriyor.

Kâmil Yeşil, *Öykü Dersleri*'nde bir yazarın sadece tek bir edebî anlayış ya da akıma bağlı olarak kabul edilip bütün eserlerinin aynı kıstaslarla değerdendirilmesine karşı çıkıyor. Yazar; geleneksel, modern ve postmodern anlayışların bir arada bulunuşuna Sait Faik'in "Karanfiller ve Domates Suyu", Haldun Taner'in "On İkiye Bir Var" ve Mustafa Kutlu'nun "Dürbünlü Çiçek" isimli öykülerinden seçtiği pasajları örnek gösteriyor. Yeşil, böylece her-

hangi bir yazarın farklı eserlerinden yola çıkılarak onun birbirlerine zıt tasnifler altında incelenmesinin de mümkün olabileceğini ortaya koyuyor. Bundan hareketle çeşitli kademelerdeki Türk Dili ve Edebiyatı öğretimindeki tasnifleri de eleştiren yazar, kimi yazarların belirlenmiş şablonlara uy(durula)mamaları sebebiyle yanlış başlıklar altında değerlendirilebildiğini belirtiyor. Bu duruma örnek olarak Talim Terbiye Kurulu tarafından 2005 yılında hazırlanan Yeni Türk Edebiyatı Programı'nda "Bireyin İç Dünyasını Esas Alan Yazarlar" başlığı altında ele alınmasını gösteren Yeşil, yazar ve şairlerin tematik tercihlere göre gruplara ayrılmasının doğru bir listeleme yöntemi olmadığını vurguluyor (s. 189-190).

Kâmil Yeşil, Batı'da ortaya çıkarak çeşitli vesilelerle edebiyatımızda da kendisine yer bulan varoluşçuluk ve bunalım edebiyatını değerlendirirken bunların Batı aydınının yaşadığı benlik buhranının neticesinde ortaya çıktığını ifade ediyor. Bazı yazarlarımızın, varoluşçuk ve bunalım edebiyatından yalnızca teknik bakımından etkilendiğini belirten Yeşil; Yusuf Atılgan gibi bazı yazarlarımızda ise bunalımın başlıca temalardan biri olarak seçilip buna uygun tip ve karakterlerin oluşturulduğuna dikkat çekiyor (s. 94).

Türk öyküsündeki modernist etkileri değerlendirirken geleneğin izlerini de süren Kâmil Yeşil; Sezai Karakoç, Mustafa Kutlu ve Rasim Özdenören gibi yazarların geçmişten gelen un-

surları modern anlatı teknikleriyle birleştirerek yeni anlatım teknikleri geliştirdiklerini belirtiyor. Kitapta; Sezai Karakoç, Mustafa Kutlu ve Rasim Özdenören'in öykülerini çeşitli açılardan ele alan yazılarda, onların geçmişle gelecek arasındaki sürekliliği sağlayıp geleneği yenilemelerine dair çok sayıda örnek bulmak mümkün.

Yeşil; Sezai Karakoç gibi öykü yazar şairler arasında yer alan ve tıpkı şairlerinde olduğu gibi öykülerinde de kullandığı kapalı dil ve okuyucunun metne dâhlini zorlaştıran imgelem dünyası sebebiyle eleştirilen Cahit Zarifoğlu'nun öykü anlayışının önemli noktalarını "Zal Tepesine Doğru" adlı öyküyü merkeze alarak tespit ediyor. Yazar; "Zal Tepesine Doğru" öyküsünde kodları birer birer çözerek, metni okuyucu için daha anlaşılır kılarken aynı zamanda Zarifoğlu'nun ulaşmak istediği menzile dair ipuçları da veriyor.

Öykü Dersleri'nde yalnızca genel kabule uygun olarak öykü türü içerisinde görülen eserler tahlil edilmiyor. Bunun yanında şiirin içindeki öykü de keşfedilip anlatımcı özelliğin söz konusu metinlerdeki yansımaları da ortaya konuyor. İsmet Özel'in "İLS SONT EUX" ve Mehmed Âkif Ersoy'un "Küfe" şiirlerini bu minvalde ele alan Kâmil Yeşil, bu iki şiirin anlatımcı şiirin yetkin iki örneği olduğunu ve yazıldıkları dönemin sosyoekonomik ve siyasi ortamından belirgin izler taşıdığını seçtiği örneklerle gösteriyor (s. 245-279).

Kâmil Yeşil'in *Öykü Dersleri*'nde ele aldığı konulardan biri de metinlerarasılık. Metinlerarasılığı benzerlik, karşılıklı etkileşim ve intihal bağlamında değerlendiren Yeşil; İslam kültüründen ve Batı'dan seçtiği dört metin üzerinden farklı çıkarımlarda bulunuyor (s. 297-312).

Kitabın "Anlatılarda Hoca Tipleri" ve "Anlatılarda Mekân" isimlerini taşıyan son iki yazısını tek bir yazı olarak okumak da mümkün. Söz konusu iki yazıda farklı dünya görüşlerine sahip şair ve yazarların dinî kimlik ve mekânları ele alışlarındaki farklı tutumlar inceleniyor. Kâmil Yeşil; bu yazılarında Halide Edib, Yakup Kadri, Yahya Kemal, Tarık Buğra ve Mustafa Kutlu gibi isimlerin eserlerinde vücut bulan farklı hoca tipleriyle dinî mekânlara yüklenen farklı anlamların, biraz da söz konusu isimlerin siyasi otorite ve modernleşme karşısındaki

duruşlarından kaynaklandığını belirtiyor. Yeşil'e göre; geçmiş dönemlerdeki bazı metinlerde güdümlü olarak olumsuz bir şekilde yer verilen ve gerçek hayatla bağlantılı olmaktan uzak görünen hoca tipinin, günümüzün anlatılarında güncellenerek işlenmesi gerekiyor (s. 350).

Edebiyatımızda gelenekle modernî birleştirip çeşitli insani durumları yansıtan kalıcı öyküler kaleme alan Kâmil Yeşil'in *Öykü Dersleri* isimli eseri, hem öykü tahlili konusunda alanın meraklılarına yol gösteren hem de kısa ve doyurucu bilgilerle birlikte öykümüzün eleştirel tarihini veren bir yöntem kitabı olarak nitelendirilebilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde söz konusu kitabın hem öğrenciler hem de yazar ve araştırmacılar için bir başvuru kaynağı olarak el atında bulundurulacağını söylemek yanlış olmasa gerek.

HİÇLİKTE İHTİMAL VAR VE "YALNIZLIĞIN ÖYKÜSÜ"

Ali Oktay ÖZBAYRAK

Her ne kadar ödül tartışmaları yaşanıyorsa da edebiyat ödüllerinin hayatımızdaki önemi yadsınamaz. Özellikle kitabı olmayan yazarları, edebiyat dünyamıza sunmaları; okurun dikkatini çekiyor. Öyle ki yüzlerce dosya arasından, yetkin isimler tarafından seçilen dosya; edebiyat dünyamıza büyük bir yazar kazandıracak mı soruları, ödülün açıklanmasından evvel

beynimizde dolanmaya başlıyor. Bu ödüllerden birisi de Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülleri. Edebiyatımızın çınarı Varlık Yayınları bünyesinde düzenlenen ödül, edebiyat tarihimizde yüzlerce büyük yazar yetiştirmiş bir derginin ve yayınevinin yeni soluğu olmasından dolayı el üstünde tutuluyor. Öykü dalında alınan ilk ödül 87'de Cemil Kavukçu'nun... ve bugün edebiyat